

СТАНОВИЩЕ

от ...проф. д-р Дияна Петкова, СУ „Св. Климент Охридски“, ФЖМК
(научна длъжност, научна степен, име, фамилия, образователна/научна институция)

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Медии и комуникации – медиен език и стил) с дисертационен труд на тема: „Езиковореформаторски политики и отражението им в българските медии: реконструкция на културно чувствителния езиков ресурс въз основа на медийната практика“, представен от Александър Мигленов Георгиев..., редовен докторант в катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“..... на Факултета по журналистика и масова комуникация с научен ръководител: проф.д.н. Андреана Ефтимова.....

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Представеният дисертационен труд от докторант Александър Георгиев е посветен на тема, която до този момент не е достатъчно добре разработена в изследователското поле на науката за комуникация в България. Въпросът за културно чувствителния езиков ресурс е не само актуален и интересен, но се отнася до езикови, социални и културни практики в обществото, на които до неотдавна не се обръщаше достатъчно внимание. Особено важен е акцентът върху езика като инструмент за регулиране на социалните отношения и конструиране на идентичности. В дисертационния труд предмет на анализ са езиковореформаторските политики, свързани с 3 социални групи: жените, ромите и ЛГБТ хората. По отношение на жените е разгледана употребата на феминални названия, която и до днес остава дискуссионна. Във връзка с ромите са проучени ендо- и екзонимните термини за назоваването им. При ЛГБТ общността акцентът е поставен върху означаването на лицата с небинарна полова идентичност, което се превръща в сериозно предизвикателство пред езиците с граматичен род. Както предметът на настоящото изследване, така и задълбоченият анализ свидетелстват за новаторски дисертационен труд със значим принос в областта на медийния стил и език.

Дисертацията е прецизно структурирана в пет основни глави. В първа глава предмет на изследване е конструирането на езиковата реалност. Представени са различни теории – от идеалистичните и метафизически доктрини на Платон и Чарлз Пиърс до съвременни схващания, като тези на Рорти, Холмс, Уилсън, Сапир и Уорф, Барт, Дерида. Не са пренебрегнати и вижданията на българските изследователи – Ницолова, Цанов, Воденичаров и др. Акцентът е поставен върху ролята на културния контекст и в духа на Едуард Хол се подчертава, че едно и също съобщение може да бъде декодирано по различен начин в различните култури. Особено добро впечатление прави фактът, че в теоретичния анализ е подчертано значението и на теорията за лицето в комуникацията. Анализирани са различни схващания за езика на омразата и за езика на политическата коректност като негов контрапункт. Въз основа на всички представени теории може да се направи заключение за задълбочено познаване и изчерпателност на проучването на теоретичните източници.

Втора глава е посветена на ролята на езика в конструирането на социалните идентичности, като е поставен специален акцент върху езиковите политики. Представени са различни подходи при изследването на проблемите на идентичността, но като най-релевантен авторът определя социално-конструктивисткия подход. Ролята на медиите и на медийния дискурс на идентичността е друга важна тема, която се дискутира във втората глава. Достига се до заключението, че в съдържателен план в медиите се наблюдава свръхрепрезентираност на ромския етнос в сравнение с останалите етнически групи в страната, като обяснението за това се открива в концепцията за моралната паника. Трета глава се фокусира върху медийното съдържание и неговото въздействие върху аудиторията. На разминаванията между социалната реалност и медийната реалност са посветени редица изследвания. Такива са културационната теория, теорията за адженда-сетинг, както и теорията за атитюдите, които се разглеждат подробно. Разграничението между публично и частно се интерпретира в контекста на теорията на Хабермас за публичния диалог и консенсус.

Четвърта глава се съсредоточава върху методите на изследване и се представят предимствата на контент-анализа. В частност е предпочетен дискурсният анализ. В дисертацията се разглежда период от 14 години, като се обръща внимание на наблюдаваните промени в лексикален и в тематичен план. За да се верифицират резултатите, дискурсният анализ е съчетан и с корпусно изследване на медийни текстове. Източниците за събиране на данните са сайтовете на девет български медии, като за анализа са използвани различни софтуеърни пакети. В последната пета глава се представят резултатите от емпиричното изследване. Данните ясно демонстрират, че по отношение на ромите най-често експлоатираните теми в медиите са за нетолерантността и неинтегрираността, за образованието на ромската общност в България, както и за високата престъпност в нея. Едно от важните заключения на докторанта е, че в изследвания период съществува понижаване на дяла на публикациите, в които се тематизират конфликтите на етническа основа. Този факт се интерпретира като положителна тенденция за българските медии, която най-вероятно ще доведе до нормализиране на образа на ромите. Особено интересно е и изследването на медийното отразяване на половите идентичности, тъй като неутралното означаване на пола в речта представлява проблем за езиковите политики, които се стремят да редуцират езиковата или речевата дискриминация. На трето място корпусните изследвания са насочени към т.нар. небинарни полови идентичности, или това са хората, нежелаещи да бъдат причислявани нито към мъжкия, нито към женския пол. Въз основа на получените данни за тези три групи Александър Георгиев достига до извода, че „реконструирането на културночувствителния език по медийни текстове се оказва невъзможно, тъй като няма прокарани последователни политики за коректното отразяване“ (стр. 197). В същото време обаче резултатите потвърждават до голяма степен и предварителната хипотеза на изследването – че макар и бавно, в българските медии постепенно се налага езикът на политическата коректност. Библиографията съдържа 186 основни заглавия и демонстрира много добра осведоменост на автора. Авторефератът отговаря на изискванията и съответства на текста на дисертационния труд. Не на последно място трябва да се отбележи и високата прецизност на стила и изказа на изложението.

II. Приноси на дисертационното изследване

Александър Георгиев достойно продължава изследователската линия на своя научен ръководител – проф.д.н. Андреана Ефтимова. Сред приносите на дисертацията ще подчертая още веднъж избора на проблем, който до този момент не е достатъчно добре разработен в българската наука. Напълно съм съгласна и с приносите, които самият докторант е извел на края на дисертационния си труд. Анализирани са новото за българския език явление „небинарен език“, а огромният корпус от медийни текстове, включени в изследванията, свидетелства за сериозен и задълбочен дисертационен труд, който има както теоретична, така и практическа значимост в изследователското поле на медийния език и стил.

III. Бележки и препоръки

Препоръчвам на Александър Георгиев да публикува дисертацията си като монография и му пожелавам да продължи да работи все така усърдно в избраното от него научно поле.

IV. Публикации и участия в научни форуми

Александър Георгиев е предложил необходимия брой публикации и участия във форуми, които се изискват за защита на докторска дисертация. Така са изпълнени изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“ за апробиране и оповестяване на резултатите от изследването според чл. 5, т. 5 и са покрити минималните национални изисквания по чл. 63, ал. 1, т. 4 и чл. 69, ал. 3.

V. Заключение

В заключение изключителната актуалност, новаторство и мащабността на изследванията в предложения дисертационен труд ми дават основание да гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Александър Георгиев.